

Regio Deal Regio Zwolle II

Partijen:

1. De Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, mevrouw Mona Keijzer, hierna te noemen: VRO;
2. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, J.J.M. Uitermark, hierna te noemen: BZK;
3. De Minister van Economische Zaken, de heer Dirk Beljaarts, hierna te noemen: EZ;
4. De Minister van Infrastructuur en Waterstaat, de heer Barry Madlener, hierna te noemen: IenW
5. De Minister van Justitie en Veiligheid, de heer David van Weel, hierna te noemen: JenV
6. De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer Eddy van Hijum, hierna te noemen: SZW.
7. De Staatssecretaris van Jeugd, Preventie en Sport, de heer Vincent Karremans, hierna te noemen: VWS;

Partijen genoemd onder 1 tot en met 7 ieder handelend als bestuursorgaan en als vertegenwoordiger van de Staat der Nederlanden, hierna samen te noemen: het Rijk;

8. Het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Zwolle, namens deze: de heer drs. P.H. Snijders (burgemeester van de gemeente Zwolle, tevens voorzitter van de netwerksamenwerking Regio Zwolle), hierna te noemen: Gemeente Zwolle;
9. Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel, namens deze: de heer E.N.W. Hoogland (gedeputeerde), hierna te noemen: Provincie Overijssel.

Partijen genoemd onder 8 en 9 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan hierna samen te noemen: Regio;

Alle Partijen hierna allen tezamen te noemen: Partijen.

Partners:

- Provincies Drenthe, Gelderland, Flevoland en Overijssel;
- Gemeenten Dalfsen, Ommen, Hardenberg, Raalte, Olst-Wijhe, Elburg, Hattem, Oldebroek, Heerde, Kampen, Dronten, Noordoostpolder, Nunspeet, Zwartewaterland, Steenwijkerland, Meppel, Staphorst, Urk, Westerveld, De Wolden, Hoogeveen en Zwolle;
- Waterschap Drents Overijsselse Delta; waterschap Vechtstromen, waterschap Vallei en Veluwe, waterschap Zuiderzeeland;
- Economic Board Regio Zwolle (namens 45 partners);
- Onderwijs: Aeres MBO & Hogeschool, Artez University of the Arts, Cibap, Deltion College, Landstede, Hogeschool KPZ, Hogeschool Viaa, Hogeschool Windesheim, Universiteit van Twente, Zone.college;
- Werkgeversorganisaties (VNO-NCW Midden, MKB-Nederland Regio Zwolle); Regio Zwolle United (namens 70 partners), Isala, Port of Zwolle (namens havenbedrijven Kampen, Meppel en Zwolle), Port of Urk;
- Ondernemers en onderwijspartners van de sectortafels Agri & Food, Bouw & Infra, Creatieve industrie, E-commerce & IT, Kind & Educatie, Techniek & Energietransitie, Transport & Logistiek, VTE & zorg, vakbonden en UWV Werkbedrijf.

Begripsbepaling:

In dit convenant wordt verstaan onder:

- *Regio Deal*: Convenant dat door de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, eventueel een andere minister/staatssecretaris en één of meer regionale Partijen is gesloten om de kwaliteit van leven, wonen en werken van inwoners en ondernemers in een regio te verbeteren;
- *Regio Envelop*: Het bedrag van € 900 miljoen dat het kabinet Rutte IV beschikbaar heeft gesteld om in de periode van 2022 - 2025 nieuwe Regio Deals af te sluiten;

- *Regiokassier*: Publieke regionale Partij, zijnde een provincie, gemeente of openbaar lichaam als bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen of een van de openbare lichamen Bonaire Sint-Eustatius of Saba, die ten behoeve van de uitvoering van de Regio Deal de taak van kassier vervult of zal vervullen;
- *Regionale private financiering*: Voor de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal beschikbaar gestelde financiële bijdragen of bijdragen in natura van een private regionale Partij;
- *Regionale publieke financiering*: Voor de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal beschikbaar gestelde financiële bijdragen of bijdragen in natura van een publieke regionale Partij, niet zijnde
- *Specifieke uitkering ten behoeve van de uitvoeringsactiviteiten Regio Deals*: Betreft de specifieke uitkering waarin de juridische- en financiële kaders en verplichtingen voor het toekennen van de rijksmiddelen uit de Regio Envelop aan een regiokassier door het Rijk staan.
- *Partner*: organisatie die bij de Regio Deal betrokken wordt door Partijen, maar de Deal niet aangaat en waarvoor geen specifieke actie in de Regio Deal kan staan;
- *Regio Zwolle*: Samenwerkingsverband van 22 gemeenten en 4 provincies, ondernemers, maatschappelijke organisaties en onderwijsinstellingen, waarin wordt samengewerkt aan regionale opgaven, op basis van de drie waarden: Gunnen, Grensontkennend, Groeien.
- *Regio Deal Regio Zwolle I*: Regio Deal gesloten tussen Regio Zwolle en het Rijk, met een looptijd van 2020 tot en met 2025.
- *Daily Urban System (DUS)*: Gebied waarbinnen de dagelijkse verplaatsingen van mensen (woon-werk, studie, sport) plaatsvinden.
- *Gebiedsarrangement*: Een samenhangend pakket van initiatieven, dat bijdraagt aan het verbeteren van de brede welvaart in een deelgebied en daarmee in de regio.
- *Human Capital Agenda Regio Zwolle*: Regionaal programma waarbinnen overheden, ondernemers, onderwijsinstellingen, vakbewegingen en het UWV Werkbedrijf hun uitvoeringskracht en financiering bundelen ten behoeve van een goed werkende arbeidsmarkt, waarin beschikbaarheid, wendbaarheid en inclusiviteit de pijlers zijn.
- *Leven Lang Ontwikkelen (LLO)*: Actief blijven leren en ontwikkelen, met als doel passend inzetbaar te blijven op de arbeidsmarkt en mee te blijven kunnen bewegen met veranderingen in het dagelijks leven.
- *NOVEX*: In het programma NOVEX werken alle overheden samen aan een plan voor de inrichting van Nederland.
- *Subregio*: Deelgebieden binnen de regio: Flevoland, IJssel-Vecht Delta, Kop van de Veluwe, Zwolle, Kop van Overijssel, Zuidwest Drenthe, Salland, Vechtdal.
- *Transitieladder*: De transitieladder is een hiërarchie van acties met betrekking tot een bepaalde transitie. De ladder toont de mate van uitvoering van de transitie aan: hoe hoger op de ladder, hoe meer er rond de transitie gebeurt.
- *Triple helix samenwerking*: Samenwerking tussen overheid, onderwijsinstellingen en ondernemers.

Algemene overwegingen:

1. Rijk en Regio werken samen in Regio Deals aan complexe, regionale opgaven gericht op het vergroten van de kwaliteit van leven, wonen en werken in de regio ('brede welvaart').
2. Regio Deals beogen de samenwerking tussen overheden, onderwijs, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners in de regio en tussen Rijk en regio te versterken.
3. Voor de Regio Deals zijn middelen beschikbaar uit de Regio Envelop, waarbij vanuit het partnerschap vertrekpunt is dat de Rijksbijdrage gepaard gaat met minimaal eenzelfde bijdrage aan regionale (publieke en/of private) financiering.
4. De Regio Deals onderscheiden zich door haar integrale en gezamenlijke programmatische aanpak met lerend en adaptief karakter en met financiering van zowel Rijk als regio van reguliere beleidsinstrumenten.
5. De Regio Deals zijn bedoeld als een tijdelijke impuls voor regionale ontwikkeling met een duurzaam effect, waarbij geleerde lessen en structurele exploitatiekosten van lange termijn investeringen worden geborgd.
6. De middelen uit de Regio Envelop voor de Regio Deals vijfde tranche worden door VRO beschikbaar gesteld als specifieke uitkering op grond van het Besluit specifieke uitkering Regio Deals vierde, vijfde en zesde tranche.

Specifieke overwegingen:

Kenmerk regio

1. Regio Zwolle is een regio ontstaan vanuit een Daily Urban System. Hoewel Regio Zwolle het overwegend goed doet op het gebied van brede welvaart, is deze brede welvaart niet gelijkmatig over de regio verdeeld, niet over het gebied en niet over de verschillende bevolkingsgroepen. De meest recente Regio Zwolle Monitor laat zien dat de brede welvaart in de regio afneemt. Hierbij komt dat de regio voor een forse groeiopgave staat, zowel in woningen als in werkgelegenheid.
2. De uitdaging voor de regio zit erin om te groeien op een manier die bij de regio past en deze evenwichtig over de regio te verdelen, waarbij rekening gehouden wordt met de behoeften van inwoners en ondernemers (zeggenschap over de eigen leefomgeving) en de eigen karakters van de deelgebieden. De hele regio telt.
3. Hiertoe worden drie samenhangende opgaven onderscheiden. Een vierde uitdaging richt zich op het versterken van de samenwerking, zowel in de regio als tussen Regio Zwolle en het Rijk (zie bijlage 1 voor de uitgebreidere toelichting):

Opgaven

4. Opgave 1: Arbeidsmarkt en Economie

De regio wordt zowel op het gebied van de arbeidsmarkt als op economisch vlak geconfronteerd met kwetsbaarheden:

- Binnen Regio Zwolle is de arbeidsmarkt zeer krap, de beroepsbevolking is minder wendbaar en minder vanuit zichzelf bezig met Leven Lang Ontwikkelen. De krapte op de arbeidsmarkt is zo groot, dat oplossingen niet alleen in meer of andere arbeid gezocht kunnen worden. Innovatie is essentieel, waarin het upgraden van de vaardigheden van de beroepsbevolking een belangrijk element is.
- De economische infrastructuur, gekenmerkt door veel midden- en kleinbedrijf (mkb) en familiebedrijven, is niet voldoende in staat om mee te bewegen met de grote transities op het gebied van klimaat, ruimtegebruik, energie, circulariteit, digitalisering en arbeidsmarkt. Transitie die (ook) om andere bedrijfsprocessen vragen en veranderende eisen stellen aan werklocaties. De beschikbare werklocaties in de regio zijn op dit moment nog niet geschikt om aan deze veranderende eisen te voldoen en hebben een kwalitatieve verbeterslag nodig.

5. Opgave 2: Leefbaarheid

Er ligt een grote woningbouwopgave voor de regio, die ook een grotere behoefte aan voorzieningen als scholen, zorg, winkels, cultuur en recreatie met zich meebrengt. Om te voorkomen dat de balans tussen stedelijk en landelijk gebied verder uit evenwicht raakt, moeten de woningbouwopgave en behoud of versterking van het voorzieningenniveau met oog voor de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid ingevuld worden.

6. Opgave 3: Leefomgeving

De ligging in de delta van zowel de IJssel als de Vecht en de open verbinding met het IJsselmeer, maken de regio extra kwetsbaar voor klimaatverandering. Hierbij gaat het met name om de uitdagingen rond het watersysteem. Door het bodem-, water- en natuurlijke systeem leidend te laten zijn, worden ontwikkelingen gerealiseerd die toekomstbestendiger zijn. De grote woningbouwopgave van de Regio Zwolle (50.000 woningen), maakt dat een nieuwe – klimaatadaptieve en natuur inclusieve – wijze van ontwikkelen nog urgenter is geworden.

7. Opgave 4: Samenwerking

Door Regio Deal Regio Zwolle I is de samenwerking tussen onderwijs, ondernemers en overheid versterkt en heeft Regio Zwolle een stevig inhoudelijk profiel gekregen. De regio neemt sindsdien steeds meer inhoudelijk en strategische thema's voor haar rekening, wat vraagt om doorontwikkeling van zowel de regionale samenwerking, als de samenwerking tussen regio en Rijk.

Aansluiting nationale doelstellingen

8. Een Regio Deal is een samenwerking tussen Rijk en Regio, waarbij voor de opgaven in de Regio wordt gezien welk (nationaal) beleidsprogramma past bij het vraagstuk. Een overzicht van aanpalend Rijksbeleid is opgenomen in bijlage 1.
9. SZW signaleert relevante ontwikkelingen in Rijksbeleid en nationale programma's die kansrijk zijn voor de uitvoering van deze Regio Deal en die betrekking hebben op het beleidsterrein waar SZW opereert. Daarnaast verkent SZW samen met de regio hoe met eventuele knelpunten in wet- en regelgeving op SZW-terrein kan worden omgegaan.
10. VWS ziet erop toe dat de inhoud van dit convenant aansluit bij het taak- en doelsterrein van VWS. Daarnaast legt VWS waar nodig verbinding met relevante landelijke zorgakkoorden en programma's.

Komen het volgende overeen:

1. Doelen, aanpak en resultaten Regio Deal Regio Zwolle II

Artikel 1 – Doelen

De Regio Deal Regio Zwolle II richt zich in brede zin op het op duurzame wijze aanpakken van kwetsbaarheden op het gebied van economie, arbeidsmarkt en ruimte, met als doel brede welvaart in de regio te verbeteren en op lange termijn te behouden. Partijen en relevante partners zetten zich daartoe in om de volgende doelen te realiseren:

1. Arbeidsmarkt en Economie

- A. Meer mensen met de juiste vaardigheden aan het werk krijgen en houden.
- B. Vergroten urgentiebesef en transitiegereedheid onder werkgevers en werknemers, zodat zij beter in staat zijn om proactief te acteren op de transities en uitdagingen die op hen afkomen en daarmee toekomstbepalend te handelen.
- C. Ruimte en mogelijkheden bieden voor veranderende bedrijfsprocessen: Versterken van het ondernemersklimaat binnen de regio, door ruimte te creëren voor innovatie en veranderende bedrijfsprocessen op toekomstbestendige werklocaties.
- D. Vergroten van het verandervermogen van bedrijven: Stimuleren van verandervermogen en innovatiekracht van bedrijven door actiegericht samen te werken.

2. Leefbaarheid

- A. Het versterken en behouden van het voorzieningenniveau in kleine en middelgrote kernen verspreid over de regio passend bij de grote woningbouwopgave (50.000+ woningen).
- B. Een slimmer georganiseerd zorgaanbod om de kwalitatieve zorgverlening in de uitgestrekte regio mogelijk te blijven maken.
- C. Het behouden en versterken van de sociale cohesie en vitaliteit van kernen en buurten in de regio.
- D. De Regio veiliger maken, door preventie, versterken van vitaliteit van dorpen en kernen, en aandacht voor veiligheid in relatie tot de leefomgeving en ervaren veiligheid van inwoners.

3. Leefomgeving

- A. Regio Zwolle ontwikkelen tot een klimaatadaptieve en natuurinclusieve omgeving, door realisatie van concrete integrale gebiedsontwikkelingen, die bijdragen aan het verminderen van de kwetsbaarheden.
- B. Meer inzicht verkrijgen in de kwetsbaarheden van de regio als gevolg van klimaatverandering, teneinde handelingsperspectief te ontwikkelen en deze inzichten te delen.
- C. Inwoners en ondernemers meer bewust maken van het veranderende klimaat en handvatten geven om zelf klimaatactie te ondernemen.

4. Samenwerking

- A. Verder versterken van de kwaliteit van de samenwerking in de regio.
- B. In samenwerking met het Rijk onderzoeken hoe, organisatie-, regio- en departement overstijgend, gekomen kan worden tot integraal werken op zowel de vraagstukken wat betreft economie en arbeidsmarkt, als met betrekking tot ruimtelijke ontwikkelingen.

Artikel 2 - Aanpak

Partijen en relevante partners verklaren de Regio Deal Regio Zwolle II nadrukkelijk te zien als een 'ontwikkeldeal'. De Regio heeft ambities gesteld, gericht op het versterken van de brede welvaart van de regio en de samenwerking in de Regio en met het Rijk. In de propositie en ten tijde van het opstellen van dit convenant is er bewust voor gekozen nog geen uitvoerende projecten te definiëren. Gedurende de looptijd van de Regio Deal Regio Zwolle II worden, in drie rondes, projecten geselecteerd die bijdragen aan het realiseren van de doelen. De opgaven voor Regio Zwolle op het gebied van brede welvaart zijn beschreven, de uitvoering wordt als onderdeel van het dealmaken nader gespecificeerd.

Er wordt gewerkt met drie, met elkaar verbonden, programmalijnen, die aansluiten bij de beschreven opgaven.

1. Arbeidsmarkt en Economie

De aanpak richt zich op het vergroten van het verandervermogen van ondernemers en inwoners van Regio Zwolle, door hen in staat te stellen om proactief te acteren in plaats van te reageren op de transities en uitdagingen die op hen afkomen.

A. Human Capital

Via de opgebouwde infrastructuur van de Human Capital Agenda (HCA), wordt de begeleiding en scholing van inwoners voortgezet. Het gaat hierbij zowel om trajecten van geen-werk-naar-werk als van werk-naar-werk trajecten. De aanpak richt zich op zowel individuele inwoners als werkgevers. Tevens werken ondernemers, onderwijs en overheid binnen de human capital aanpak gezamenlijk aan cross-sectorale thema's, zoals arbeidsbesparende innovatie, goed werkgeverschap en een inclusieve arbeidsmarkt. Voldoende en passend opgeleide leraren zijn randvoorwaardelijk voor de groei van de regio en het slagen van de HCA.

B. Excellente ondernemersdienstverlening

Er wordt een investeringsimpuls gedaan in de regio-brede ondernemersdienstverlening. Ondernemers worden ondersteund op vraagstukken rondom veranderende werkprocessen, veranderende vereisten aan leiderschap en veranderende eisen aan skills van medewerkers. Hierbij wordt ingezet op een groep brede mkb-bedrijven en hun diverse vraagstukken. De ondernemersdienstverlening richt zich op 16.000 ondernemingen in de regio met een verminderd verandervermogen en binnen die groep specifiek op de bedrijven met minimaal 5 en maximaal 50 medewerkers.

C. Toekomstbestendige werklocaties

De aanpak werklocaties richt zich op het versnellen van investeringen in toekomstbestendige (bestaande) werklocaties en het mogelijk maken van strategische relocatie van solitaire, niet op bedrijventerreinen gelegen, bedrijven. Vanuit regionale samenwerking en regievoering wordt voortgebouwd op het onderzoek 'Toekomstbestendige bedrijventerreinen Regio Zwolle'¹ en de daarin bepalende pijlers:

- Fysiek (openbare ruimte);
- Sociaaleconomisch (organiserend vermogen op bedrijventerreinen, voorzieningen en toekomstgerichtheid van de economische activiteiten);
- Duurzaam en gezond (energietransitie, vergroening, gezonde werkomgeving).

¹ Toekomstbestendige bedrijventerreinen Regio Zwolle, Bureau BUITEN, 14 december 2020.

D. Innovatie omgevingen

Om het verandervermogen van het regionale mkb te stimuleren, worden bedrijven uitgedaagd om samen te werken in innovatieomgevingen. Er wordt geïnvesteerd in de (door-)ontwikkeling van enkele (regionaal verspreide) innovatieomgevingen die bijdragen aan grootschalige veranderingen, zoals energie- en klimaattransities en de versnelling naar een circulaire economie. Eveneens wordt de samenwerking tussen deze innovatieomgevingen gestimuleerd. Daarnaast wordt de uitvoering van het start-up en scale-up beleid versterkt, om de toekomstbepalende bedrijven van morgen te bestendigen.

EZ zet zich in om de aanpak voor de Regio Zwolle te versterken door de uitvoering van de onderdelen van de lijn Arbeidsmarkt en Economie Regio goed te laten aansluiten op beleidsinitiatieven, programma's en -instrumenten van EZ gericht op human capital en het bevorderen van ondernemerschap en innovatie.

2. Leefbaarheid

Vanuit de ervaring dat een gecombineerde aanpak het meest effectief is, worden sociaaleconomische problematiek en de fysieke leefomgeving integraal aangepakt. Daarom wordt gewerkt met gebiedsarrangementen met aandacht voor voorzieningen, gezondheid, sociale cohesie en veiligheid. De departementen die verantwoordelijk zijn voor deze thema's denken hierover mee en zullen de Regio voorzien van inhoudelijk advies en relevante kennis.

A. Integrale gebiedsarrangementen

Met een integrale gebiedsgerichte aanpak komen deelgebieden (subregio's) tot een samenhangend pakket van initiatieven, die gezamenlijk bijdragen aan het verbeteren van de brede welvaart in het deelgebied en daarmee in de regio. In deze arrangementen wordt aandacht geschonken aan, in ieder geval, de volgende thema's:

- Voorzieningen: Het realiseren van voldoende bereikbare sociale, culturele en/of maatschappelijke voorzieningen en het ontwikkelen van maatregelen gericht op het stimuleren van een veilige, gezonde en groene woonomgeving, het blijven wonen in je dorp (voor jong en oud) en het versterken van de lokale economie.
- Positieve gezondheid: Het stimuleren van mensen om naar buiten te gaan, elkaar te ontmoeten, te sporten, bewegen en buiten te spelen. Door de openbare ruimte aantrekkelijk, veilig, groen, gezond, koel en klimaatadaptief in te richten, zodat het uitnodigend is om hier gebruik van te maken.
- Versterken sociale cohesie: Het stimuleren van initiatieven vanuit de samenleving die leiden tot investeringen met een duurzaam effect op de betrokkenheid bij de samenleving, sociale cohesie en het versterken van noaberschap.
- Veiligheid: Het nemen van maatregelen in de fysieke leefomgeving en om verschillende doelgroepen weerbaar te maken tegen criminaliteit en overlast.
- In de uitwerking van deze programmalijn ziet JenV erop toe dat er in de arrangementen – waar relevant – aandacht is voor veiligheid. Ook zal JenV er aandacht voor hebben dat er zicht blijft op de inzet en resultaten van de gebiedsarrangementen. Inhoudelijk zal JenV kennis delen en adviseren over Veilig Ontwerp en Beheer en de regio in contact brengen met relevante partners. Dit geldt ook voor het weerbaar maken van verschillende doelgroepen tegen criminaliteit en voor andere veiligheidsthema's die mogelijk aan de orde komen in de gebiedsarrangementen.

B. Connected care

In lijn met de aanpak 'zelfstandig als het kan, thuis als het kan en digitaal als het kan'² neemt Isala Zwolle, samen met de sectortafel Zorg en Welzijn en de vier IZA-regio's, het voortouw in het opzetten en uitvoeren van experimenten gericht op het realiseren van nieuw (slimmer),

² Kamerbrief Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen, 4 juli 2022.

arbeidsbesparend zorg- en welzijnsaanbod op die plekken waar het voorzieningenniveau de meeste versterking nodig heeft. Ook de samenwerking met (innovatief) mkb op dit thema wordt versterkt.

3. Leefomgeving

Toepassing van de opgedane kennis in de praktijk en een gecombineerde aanpak tussen klimaatadaptatie, biodiversiteit en een gezonde leefomgeving staan centraal in de aanpak, met als doel klimaatadaptief en natuurinclusief te ontwikkelen.

IenW is betrokken bij de uitvoering van de derde opgave: Leefomgeving. IenW gaat, in aanloop naar en bij de Rijk-Regio overleggen, met de regionale partijen in gesprek over een klimaatadaptieve leefomgeving. Ook zal IenW de koppeling tussen deze Regio Deal en het NOVEX-gebied Zwolle opzoeken.

A. Natuurinclusief ontwikkelen (gebiedsarrangementen)

De opgave op het gebied van natuur en klimaat kan niet los gezien worden van de andere ruimtelijke opgaven. In de subregionale gebiedsarrangementen worden, naast de projecten op het gebied van voorzieningen, gezondheid, veiligheid en sociale cohesie in het kader van de programmalijs Leefbaarheid, concrete projecten opgenomen die bijdragen op het gebied van klimaatadaptatie en natuur. Deze aanpak maakt lokaal maatwerk mogelijk, evenals het verbinden van grote en kleine initiatieven, die samen een grotere impact kunnen maken.

B. Groen-blauwe regio

Er wordt geïnvesteerd in toepassingsgericht onderzoek en de ontwikkeling van een aantal kennisproducten die meer inzicht geven in de witte vlekken op het gebied van klimaatadaptatie en natuurinclusief ontwikkelen.

C. Groenfonds

Urgentie voor particulier handelen rond klimaatadaptatie stimuleren en bestaande (overheids-) initiatieven voor het nemen van klimaatmaatregelen op particulier terrein laagdrempelig beschikbaar stellen. Het gaat hier om het ontsteden, toepassen van meer groen op dak en in de tuin, planten van bomen en benutten van hemelwater.

4. Samenwerking

De aanpak richt zich op het vergroten van de impact, door samenwerking tussen regionale partners en tussen regionale Partijen, partners en het Rijk te versterken.

A. Versterken regionale samenwerking

Er wordt een nieuwe stap gezet in het versterken van de regionale samenwerking door subregio's het voortouw te geven in het formeren van een partnersamenwerking op een breed aantal thema's en in gezamenlijkheid te komen tot een samenhangende aanpak.

B. Versterken partnerschap Rijk - ontschotten

Er wordt, in de gezamenlijkheid van Rijk en regio, een stap gezet in het centraal stellen van de opgave, in plaats van de uitvoeringsorganisatie of het budget. Rijk en Regio Zwolle verkennen samen de mogelijkheden voor experimenteerruimte om meer ontschot te werken. In de eerste plaats wordt verkend of de verantwoordingslast verlaagd kan worden, wanneer er gewerkt wordt met het in praktijk integraal inzetten van middelen en deze weer geschot verantwoordt. Gericht op de lange termijn wordt in kaart gebracht wat er nodig is om echt ontschot te werken en wat dit vraagt van het aanpassen van voorwaarden of wetgeving.

C. Kennisprogramma ruimtelijke ordening

Om de ruimtelijke puzzel goed te kunnen leggen, is een integraal handelingsperspectief nodig. Regio Zwolle en het Rijk zetten samen een kennisprogramma op, waarbij kennis en leerervaringen vanuit de regio samenkomen met data en kennis vanuit het Rijk. Het doel is dat alle verschillende betrokkenen met elkaar samen gaan werken op systeemniveau, en daarmee praktische bouwstenen op leveren voor o.a. NOVEX en de transitie van het landelijk gebied. De

oplossingsrichtingen bedacht naar aanleiding van de samenwerking met het college van Rijksadviseurs op het gebied van water- en bodem sturend worden ook meegenomen in deze Regio Deal.

Artikel 3 – Beoogde resultaten

Op basis van de gestelde doelen en beoogde aanpak, streven Partijen en relevante partners ernaar de volgende beoogde resultaten te behalen met de Regio Deal Regio Zwolle II:

1. Arbeidsmarkt en Economie

A. Human Capital

- Begeleiding en/of financiering van minimaal 10.000 scholings- en Leven Lang Ontwikkelen vraagstukken van werkzoekenden, werkenden en werkgevers.

B. Excellente ondernemersdienstverlening

- Bereiken van 35.000 ondernemers en hen informeren over de mogelijkheden van ondersteuning vanuit het ecosysteem ondernemersdienstverlening.
- Activeren en vraaggericht begeleiden van minimaal 10.000 ondernemers, in hun traject om invulling te geven aan verdere mate van transitiegereedheid.
- Kwetsbare ondernemingen zetten een concrete stap op de transitieladder.

C. Toekomstbestendige werklocaties

- Impuls geven aan investeringen op bestaande werklocaties.
- Bijdrage aan de strategische relocatie van solitaire, niet op bedrijventerreinen gelegen, bedrijven, waarbij het uitgangspunt is dat de bedrijfsvoering van het bedrijf elders volwaardig kan worden voortgezet.
- Ontwikkeling van een gezamenlijk visie op de werklocatie van de toekomst.

D. Innovatie omgevingen

- Versterkte leerlijn mbo-hbo-wo naar bedrijfsleven en verhoogd kennisniveau in de regio.
- 150 nieuwe ondernemers vinden voor het eerst hun weg naar de innovatie omgevingen.
- 350 nieuwe studenten nemen deel aan de onderwijs-bedrijfsleven samenwerking binnen innovatie omgevingen.

2. Leefbaarheid

A. Integrale gebiedsarrangementen

- Totstandkoming en uitvoering van minimaal 8 integrale gebiedsarrangementen, met aandacht voor de kwaliteit van verschillende dimensies van het dagelijks bestaan³ en een grote rol voor eigenaarschap en het zelf organiserend vermogen van inwoners.
- Als onderdeel van de gebiedsarrangementen wordt jaarlijks in elke gemeente (22) minimaal een maatschappelijk inwonersinitiatief, gericht op het versterken van sociale cohesie, veiligheid en gezondheid van inwoners gestimuleerd en (mede) gefinancierd.
- In elke gemeente (22) wordt tevens minimaal één plek ingericht als gezonde en groene buitenruimte, met oog voor het veilig ontwerpen en beheren van de openbare ruimte.

³ Woonomgeving, werkgelegenheid, voorzieningenniveau, fysieke/natuurlijke omgeving, sociale omgeving. Zie ook: www.werkplaatsvitaalplatteland.nl en Bouwsteen voor Overijssels plattelandsbeleid, Bock en Klok, WUR in opdracht van Provincie Overijssel, 2023.

B. Connected care

- Het realiseren van resultaatgerichte samenwerking tussen vooruitstrevende zorgorganisaties, kennisinstellingen en ondernemers, die gezamenlijk experimenten doen, gericht op het realiseren van nieuw, arbeidsbesparend zorg- en welzijnsaanbod.

3. Leefomgeving

A. Natuur inclusief ontwikkelen

- Totstandkoming en uitvoering van minimaal 8 gebiedsarrangementen, waarbinnen concrete uitvoering van gebiedsontwikkelingen plaats vindt, met grote betrokkenheid van lokale gebiedspartners en inwoners, die bijdragen aan nieuw handelingsperspectief voor het klimaatadaptief en natuurinclusief ontwikkelen.

B. Groen-blauwe regio

- Oplevering van verschillende kennisproducten, waaronder een regionaal biodiversiteitsonderzoek, regionale hittescan en verkenning klimaatadaptatiesysteem in 2100.

C. Groenfondsen

- Toename van het aantal particuliere initiatieven, bijvoorbeeld vanuit maatschappelijke organisaties, scholen, sportaccommodaties of inwoners gericht op biodiversiteit en klimaatadaptatie.

4. Samenwerking

A. Versterken samenwerking regio

- Versterkte triple helix samenwerking, waarbinnen de opgave in samenhang tussen overheid, onderwijs en ondernemingen beschouwd wordt en waarbij de regionale partners met elkaar het eigenaarschap en (een deel van) de uitvoeringsactiviteiten hebben belegd daar waar dat voor de opgave het best passend is.

B. Partnerschap Rijk – ontschotten

- Gezamenlijke verkenning van Rijk en Regio Zwolle naar de kansen en mogelijkheden voor ontschotten van uitvoeringskracht en financiering, met enerzijds een praktische en korte termijn insteek en anderzijds gericht op een meer langetermijnvisie.

C. Kennisprogramma ruimtelijke ordening

- Een kennisprogramma waarin Rijk en regio data en kennis uitwisselen en van waaruit leerervaringen uit regionale aanpakken teruggelegd kunnen worden op landelijke tafels, zoals die voor de NOVEX.

2. Inzet middelen Regio Envelop voor uitvoering Regio Deal Zwolle II

Artikel 4 – Uitgangspunten

1. Partijen en relevante partners beogen een gecoördineerde beleidsmatige inzet van hun gezamenlijke financiële middelen op basis van de afspraken in deze Regio Deal. De Regio geeft met die middelen uitvoering aan de Regio Deal Regio Zwolle II zoals het initiëren en/of realiseren van programma's en projecten en andere uitvoeringsactiviteiten in het kader van de doelen en interventies van de Regio Deal Regio Zwolle II zoals bedoeld in artikelen 1 tot en met 3. Op deze wijze zetten Partijen en relevante partners zich in om de regionale opgave van Regio Zwolle te realiseren.
2. VRO reserveert maximaal € 30 miljoen, inclusief eventueel verschuldigde btw vanuit de Regio Envelop als Rijksbijdrage voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid, volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling. Hierin zijn ook de uitvoeringskosten oftewel VAT-kosten (Voorbereiding, Administratie en Toezicht) opgenomen, waarbij uitgegaan wordt van maximaal 3% van de Rijksbijdrage.

De Regio reserveert minimaal een bedrag van in totaal € 30 miljoen aan regionale financiering voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling:

Uitvoeringsactiviteiten	Maximale rijksbijdrage¹⁾	Regionale financiering	Totaalbedrag
1. Programmalijn Arbeidsmarkt en Economie	€ 14 mln.	€ 14 mln.	€ 28 mln.
2. Programmalijn Leefbaarheid	€ 8 mln.	€ 8 mln.	€ 16 mln.
3. Programmalijn Leefomgeving	€ 7 mln.	€ 7 mln.	€ 14 mln.
4. Programmalijn Samenwerking	€ 0,5 mln.	€ 0,5 mln.	€ 1 mln.
Uitvoeringskosten (VAT)	€ 0,5 mln.	€ 0,5 mln.	€ 1 mln.
Bijdragen totaal maximaal	€ 30 mln.	€ 30 mln.	€ 60 mln.

1) Dit bedrag is inclusief eventueel verschuldigde btw.

3. Partijen zijn zich ervan bewust dat gedurende de looptijd van de Regio Deal omstandigheden en/of prioriteiten kunnen wijzigen. Partijen kunnen, na bespreking in het Rijk-Regio-overleg, een gewijzigde verdeling over de programmalijnen afspreken. Op deze wijziging van Regio Deal Regio Zwolle II is artikel 11 van toepassing.

Artikel 5 - Regiokassier

Partijen spreken af dat in het kader van de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal Regio Zwolle Provincie Overijssel de rol zal vervullen van regiokassier. De regiokassier draagt zorg voor het nakomen van de voorwaarden en verplichtingen, zoals verwoord in de Specifieke uitkering ten behoeve van de uitvoeringsactiviteiten Regio Deals.

3. Governance uitvoering Regio Deal Regio Zwolle

Artikel 6 - Rijk-Regio-overleg

1. Periodiek treden Partijen in overleg over de onderlinge samenwerking in het kader van de Regio Deal Regio Zwolle II en met andere publieke en/of private samenwerkingspartners. Dit Rijk-Regio-overleg ziet toe op de uitvoering van Regio Deal zoals beschreven in dit convenant.
2. Het Rijk-Regio-overleg vergadert tenminste eenmaal per jaar, over de voortgang van, en eventuele knelpunten of risico's in, de uitvoering van de Regio Deal en andere actualiteiten in de regio.
3. Het in het eerste lid bedoelde Rijk-Regio-overleg bestaat uit de volgende vertegenwoordigers:
 - a. vanuit de ministeries van het Rijk:
 - i. Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;
 - ii. Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
 - iii. Economische Zaken;
 - iv. Infrastructuur en Waterstaat;
 - v. Volksgezondheid, Welzijn en Sport;
 - vi. Justitie en Veiligheid;
 - vii. Sociale Zaken en Werkgelegenheid
 - b. vanuit de Regio:
 - i. Voorzitter Regio Zwolle;
 - ii. Bestuurlijk trekker Regio Deal Regio Zwolle II;
 - iii. Bestuurlijk trekker economie en arbeidsmarkt;
 - iv. Bestuurlijk trekker ruimtelijke opgaven;
 - v. Bestuurlijk trekker namens onderwijs;

vi. Bestuurlijk trekker namens ondernemers.

vii. Regio Kassier

Op verzoek van Partijen kunnen partners voor het overleg worden uitgenodigd.

4. Het Rijk-Regio-overleg voorziet in zijn eigen werkwijze, waarbij het uitgangspunt is dat de regio bij het organiseren, uitnodigen en verslagleggen de lead heeft.
5. Het Rijk-Regio-overleg spreekt een escalatieregeling af.
6. Betrokken Partijen en relevante partners zien zelf toe op een adequate verantwoording aan achterbannen en/of volksvertegenwoordigers.

4. Evaluatie, voortgang en communicatie Regio Deal

Artikel 7 – Evaluatie en voortgang

1. De Regio brengt de beginsituatie van de regionale opgave in kaart. Daarnaast bepaalt de Regio een evaluatie-aanpak waarmee bijgehouden kan worden of de afgesproken aanpak (artikel 2) bijdraagt aan de doelen (artikel 1) van de Regio Deals. De beginsituatie en evaluatie-aanpak zijn eind 2024 beschreven.
2. De Regio stelt éénmaal per jaar een voortgangsrapportage op, met daarin:
 - a. de voortgang van de initiatieven en projecten;
 - b. in hoeverre Partijen op schema liggen om de beoogde (voorbeeld)resultaten (artikel 3) te behalen.
3. De jaarlijkse voortgangsrapportage wordt in concept voor 15 juni van ieder jaar voorgelegd aan Partijen, gelet op indiening voor 15 juli bij de minister van VRO in het kader van de specifieke uitkering.
4. De Regio kan met de jaarlijkse voortgangsrapportage de betrokken regionale organisaties informeren. VRO gebruikt de jaarlijkse voortgangsrapportage als input voor de periodieke voortgangsrapportage van alle Regio Deals voor de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.
5. VRO draagt zorg voor onderzoek, betreffende het geheel van de Regio Deals (o.m. de resultaten en effecten van de Deals voor brede welvaart). De Regio verleent haar medewerking hieraan.
6. BZK verzamelt binnen het geheel van de Regio Deals lessen en kennis over de (door)ontwikkeling van Regionale samenwerking binnen het stelsel van openbaar bestuur, waarmee mede uitvoering wordt gegeven aan de Actieagenda Sterk Bestuur.⁴

Artikel 8 – Communicatie

1. Partijen zien toe op een gezamenlijke communicatiestrategie en -plan, waarbij de Regio in de lead is.
2. De Regio zal bij projecten die deel uitmaken van de uitvoering van de Regio Deal Regio Zwolle II vragen om in de communicatie over die projecten kenbaar te maken dat het project mede mogelijk is gemaakt in samenwerking tussen Rijk en regio.

5. Slotbepalingen

Artikel 9 - Uitvoering in overeenstemming met Unierecht

De afspraken van deze Regio Deal en/of de daaruit voortvloeiende maatregelen worden in overeenstemming met het recht van de Europese Unie uitgevoerd en uitgewerkt in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technische normen en voorschriften.

Artikel 10 - Gegevensuitwisseling

1. De in het kader van (de uitvoering van) deze Regio Deal uitgewisselde dan wel uit te wisselen informatie is in beginsel openbaar. Indien een Partij verzoekt om geheimhouding zullen de overige Partijen deze informatie in beginsel geheimhouden en deze geheel noch gedeeltelijk

⁴ Met de Actieagenda Sterk Bestuur (2022, zie overheid.nl) richt het ministerie van BZK zich op het versterken van de samenwerking binnen het Rijk en de samenwerking tussen Rijk, medeoverheden en niet-overheidspartners.

aan enige derde bekendmaken, behoudens voor zover een verplichting tot openbaarmaking voortvloeit uit de wet, een rechterlijke uitspraak of deze Regio Deal.

2. Partijen dragen er zorg voor dat concurrentiegevoelige en/of privacygevoelige informatie uitsluitend wordt gedeeld voor zover dit in overeenstemming is met de relevante internationale, Europese en nationale wettelijke kaders. Zij kunnen hiertoe nadere afspraken vastleggen.

Artikel 11 - Wijzigingen

1. Elke Partij kan schriftelijk verzoeken deze Regio Deal te wijzigen. De wijziging behoeft de instemming van alle Partijen.
2. Partijen treden in overleg binnen 6 weken nadat een Partij het verzoek kenbaar heeft gemaakt bij VRO. VRO informeert de overige Partijen over de voorgestelde wijziging en vraagt hen om instemming.
3. Nadat alle Partijen aan VRO kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot wijziging wordt de wijziging en de verklaringen tot instemming als bijlage aan dit convenant gehecht.

Artikel 12 - Opzegging

1. Elke Partij kan de Regio Deal Regio Zwolle II met inachtneming van een opzegtermijn van 3 maanden schriftelijk opzeggen, indien een zodanige verandering van omstandigheden is opgetreden dat deze Regio Deal billijkheidshalve op korte termijn behoort te eindigen. De opzegging moet de verandering in omstandigheden vermelden.
2. Wanneer een Partij deze Regio Deal opzegt, blijft de Regio Deal voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten.
3. Ingeval van beëindiging van de Regio Deal Regio Zwolle II krachtens opzegging is geen van de Partijen jegens een andere Partij schadeplichtig.

Artikel 13 - Toetreding nieuwe partijen

1. In overeenstemming met alle Partijen kunnen anderen tijdens de looptijd van de Regio Deal Regio Zwolle II als nieuwe partijen toetreden tot deze Regio Deal. Een toetredende partij dient de verplichtingen die voor haar uit de Regio Deal voortvloeien te aanvaarden.
2. Het schriftelijke verzoek tot toetreding met daarbij de concrete bijdrage aan de Regio Deal Regio Zwolle II wordt gericht aan VRO. VRO informeert Partijen en vraagt hen om instemming.
3. Zodra alle Partijen aan VRO schriftelijk kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende partij de status van Partij van de Regio Deal Regio Zwolle II en gelden voor die partij de voor haar uit de deal voortvloeiende rechten en verplichtingen.
4. Het verzoek tot toetreding en de verklaringen tot instemming worden als bijlagen aan de Regio Deal Regio Zwolle II gehecht.

Artikel 14 - Ongeldigheid

Indien een bepaling van de Regio Deal in enige mate als nietig, vernietigbaar, ongeldig, onwettig of anderszins als niet-bindend moet worden beschouwd, bijvoorbeeld wegens strijdigheid met het Besluit Specifieke Uitkering Regio Deals vierde, vijfde en zesde tranche (zoals deze luidt op het moment dat de strijdigheid zich voordoet of alsdan in bestuursrechtelijke zin is vastgesteld), wordt die bepaling, voor zover nodig, uit de Regio Deal verwijderd en vervangen door een bepaling die wel bindend en rechtsgeldig is en die de inhoud van de niet-geldige bepaling zoveel mogelijk benadert. De overige bepalingen van de Regio Deal blijven in een dergelijke situatie ongewijzigd en onverminderd geldig.

Artikel 15 - Publiekrechtelijke medewerking en toepasselijk recht

1. De in het kader van Regio Deal door Partijen te verlenen (publiekrechtelijke) medewerking laat de publiekrechtelijke positie en bevoegdheden van Partijen onverlet.
2. Op deze Regio Deal is uitsluitend Nederlands recht van toepassing.

Artikel 16 – Nakoming

De Regio Deal is niet in rechte afdwingbaar. Partijen kunnen elkaar aanspreken op tekortkomingen in de nakoming van de Regio Deal in het Rijk-Regio overleg.

Artikel 17 - Ondertekening in verschillende exemplaren

De Regio Deal Regio Zwolle II kan worden ondertekend door Partijen in verschillende exemplaren, die samengevoegd hetzelfde rechtsgevolg hebben alsof deze Regio Deal is ondertekend door alle Partijen in één exemplaar.

Artikel 18 - Citeertitel

Deze Regio Deal kan worden aangehaald als Regio Deal Regio Zwolle II.

Artikel 19 – Inwerkingtreding en looptijd

1. Deze Regio Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening door alle Partijen en eindigt op 31 december 2028.
2. Partijen kunnen, na bespreking in het Rijk-Regio-overleg, de looptijd van de Regio Deal wijzigen. Hierna moet door regiokassier een verzoek tot wijziging van de beschikking Specifieke uitkering ten behoeve van de uitvoeringsactiviteiten Regio Deals worden gedaan bij VRO.

Artikel 20 - Publicatie

1. Deze Regio Deal zal net als andere Regio Deals openbaar worden gemaakt door publicatie in de Staatscourant, waardoor anderen kennis kunnen nemen van de Regio Deals.
2. VRO rapporteert over de Regio Portefeuille, alsmede de hieruit voortvloeiende Regio Deals naar de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Bijlage 1. Kenmerk regio (compleet): de hele regio telt

11. Regio Zwolle is een regio ontstaan vanuit een Daily Urban System) plaatsvinden. Hoewel Regio Zwolle het overwegend goed doet op het gebied van brede welvaart, is deze brede welvaart niet gelijkmatig over de regio verdeeld, niet over het gebied en niet over de verschillende bevolkingsgroepen. Regio Zwolle bestaat voor een groot deel uit uitgestrekt landelijk gebied, met een beperkt voorzieningenniveau. Het inkomen in Regio Zwolle ligt lager dan het Nederlands gemiddelde.⁵ Ook kent de regio relatief veel vergrijzing en is 65% van de beroepsbevolking opgeleid tot maximaal mbo-4.⁶ Dit maakt dat in Regio Zwolle een aantal relatief grote groepen een lagere brede welvaart ervaart, waarbij inwoners van de gemeenten in landelijke gebieden het laagste scoren.
12. De meest recente Regio Zwolle Monitor⁷ laat zien dat de brede welvaart in de regio afneemt. De tevredenheid van inwoners met het leven daalt. Evenals de sociale cohesie die zo kenmerkend is voor de regio en de ontwikkeling met betrekking tot de gezondheid van de inwoners van Regio Zwolle.⁸
13. Hierbij komt dat de regio voor een forse groeiopgave staat, zowel in woningen als in werkgelegenheid.⁹ Regio Zwolle is in toenemende mate een aantrekkelijk alternatief voor de Randstad. Steeds meer mensen trekken naar de regio toe en hiermee vormt de regio een belangrijk puzzelstuk in de oplossing van de woonopgave in Nederland. Een positieve ontwikkeling, die meer (economische) bedrijvigheid en levendigheid met zich mee brengt. Maar ook een groeiopgave waarbij het belangrijk is om oog te houden voor de leefbaarheid, natuur en brede welvaart op lange termijn.

Opgave

14. De uitdaging voor de regio zit erin om de groei te regisseren; te groeien op een manier die bij de regio past en deze evenwichtig over de regio te verdelen, waarbij rekening gehouden wordt met de behoeften van inwoners en ondernemers (zeggenschap over de eigen leefomgeving) en de eigen karakters van de deelgebieden.¹⁰ De *hele* regio telt.
15. Om de daling in brede welvaart te kenteren en ervoor te zorgen dat de hele regio telt en mee deelt in de brede welvaart, worden drie samenhangende opgaven onderscheiden. Een vierde uitdaging richt zich op het versterken van de samenwerking, zowel in de regio als tussen Regio Zwolle en het Rijk. Daarom wordt in deze Regio Deal aan de volgende samenhangende opgaven gewerkt:

16. Opgave 1: Arbeidsmarkt en Economie

De regio wordt zowel op het gebied van de arbeidsmarkt als op economisch vlak geconfronteerd met kwetsbaarheden:

- De regionale arbeidsmarkt wordt gekenmerkt als zeer krap – de regio ervaart een schaarste die niet meer binnen de huidige beroepsbevolking is op te vangen. Een beroepsbevolking die bovendien voor een groot deel geschoold is tot maximaal mbo-4 niveau. Hierdoor vervullen werkenden in de regio vaker banen die kwetsbaar zijn voor verandering als gevolg van innovatie en transitie en komen zij minder snel in aanraking met Leven Lang Ontwikkel-trajecten (LLO), wat hen minder wendbaar maakt op de

⁵ Voorbij Prinsjesdag naar een toekomstbestendige economie, Otto Raspe, 20 september 2023.

⁶ Idem.

⁷ De Regio Zwolle Monitor brengt jaarlijks de stand van zaken binnen Regio Zwolle in beeld, aan de hand van statistieken en cijfers. Hier wordt gerefereerd aan de Regio Zwolle Monitor over 2022.

⁸ Regio Zwolle Monitor 2022, Friso de Vor, hogeschool Windesheim, december 2022.

⁹ In lijn met afspraken NOVEX: 20.000 arbeidsplaatsen en 50.000 woningen.

¹⁰ De regio hanteert hierbij twee indelingen. In de regionale governance en meerjarige agenda gaan we uit van vier gebieden (zie voetnoot 3). In de verstedelijkingsstrategie is gekozen voor een indeling in acht deelgebieden: Flevoland, IJssel-Vecht Delta, Kop van de Veluwe, Zwolle, Kop van Overijssel, Zuidwest Drenthe, Salland, Vechtdal.

arbeidsmarkt.¹¹ Hun verandervermogen is niet optimaal. Het is de uitdaging om de groep die nu nog niet of minder aan het werk is te activeren en bestaanszekerheid te bieden. Tegelijkertijd moeten de vaardigheden van alle inwoners met werk of werkpotentie geüpgraded worden. Het groeiende lerarentekort is hierbij een complicerende factor. Goed onderwijs voor iedereen bevordert gelijke ontwikkelkansen, wat niet alleen een positief effect heeft op de schoolloopbaan, maar ook doorwerkt in de kansen op de arbeidsmarkt, woningmarkt, in participatie en gezondheid. Dit heeft ook zijn uitwerking op Leven Lang Ontwikkelen, voor voldoende LLO-aanbod is het noodzakelijk dat er voldoende leraren zijn om deze scholing te geven. De krapte op de arbeidsmarkt is zo groot, dat oplossingen niet alleen in meer of andere arbeid gezocht kunnen worden. Innovatie is essentieel.

- De economische infrastructuur, gekenmerkt door veel mkb en familiebedrijven, is niet voldoende in staat om mee te bewegen met de grote transitie op het gebied van klimaat, ruimtegebruik, energie, circulariteit, digitalisering en arbeidsmarkt. Innovatie in het bedrijfsleven blijft achter, evenals actiegericht samenwerken en het besef van urgentie tot verandering en versnelling. Onderzoek toont aan dat kleine bedrijven over minder verandervermogen beschikken dan grotere bedrijven. Met name microbedrijven blijken onvoldoende in staat om mee te kunnen bewegen met de transitie.¹² 78% van de bedrijven in Regio Zwolle valt in deze categorie microbedrijf¹³, wat een grote uitdaging meebrengt op het gebied van innovatie en transitie. Transitie die ook verandering in bedrijfsprocessen vraagt en veranderende eisen stelt aan werklocaties. De beschikbare werklocaties in de regio zijn op dit moment nog niet geschikt om aan deze veranderende eisen te voldoen en hebben een kwalitatieve verbeterslag nodig.

17. Opgave 2: Leefbaarheid

- Er ligt een grote woningbouwopgave (50.000 woningen; NOVEX-opgave) voor de regio, die ook een grotere behoefte aan voorzieningen als scholen, zorg, winkels, cultuur en recreatie met zich meebrengt. Deze groei kan niet alleen gefaciliteerd worden in stedelijk gebied, maar moet verdeeld worden over de hele regio. Een deel van de te bouwen woningen zal in de dorpen en kernen verspreid over de regio komen. De woningbouwopgave en behoud of versterking van het voorzieningenniveau moet met oog voor de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid ingevuld worden. De dorpen en kernen in de regio hebben te maken met een verlies aan vitaliteit. Vergrijzing¹⁴ is de belangrijkste oorzaak hiervan; het versobert het sportieve en culturele verenigingsleven in de dorpen en verschaalt het voorzieningenniveau. Onderzoek laat zien dat met name de afstand tot onderwijs, horeca, cultuur, winkels, zorg en werk een negatief effect op de leefbaarheid heeft.¹⁵ Vooral jongeren trekken naar de stad, terwijl zij van cruciaal belang zijn voor de leefbaarheid in de kleinere dorpen en kernen en de belangrijkste doelgroep vormen om als talent te behouden voor banen in de regio. Daardoor raakt de balans tussen stedelijk en landelijk gebied verder uit evenwicht.
- Een vitale regio valt of staat bij een vitale gemeenschap, waarin mensen naar elkaar omkijken en samen wonen, werken en leven. Vitaliteit is terug te zien in verschillende facetten van de -samenleving, waarbij de volgende drie in Regio Zwolle extra aandacht verdienen:
 - Sociale cohesie: Regio Zwolle wordt gekenmerkt door een sterke sociale cohesie, maar ziet de indicatoren die hier de basis voor vormen, zoals de hoeveelheid contact met familie, vrienden en burens, de hoeveelheid verricht vrijwilligerswerk en het ervaren van

¹¹ Kijkend naar de huidige brede welvaart in de regio, valt op dat het BBP per inwoner en het opleidingsniveau in de regio lager liggen dan gemiddeld. Ook voor de brede welvaart later is het lagere opleidingsniveau een kwetsbare factor (zie Regio Zwolle Monitor 2022).

¹² Vier op de tien bedrijven heeft te weinig verandervermogen voor de transitie naar een duurzame en inclusieve economie, Hardeman en Bijkerk, Rabobank, 28 april 2023.

¹³ Dit zijn de bedrijven met twee of meer medewerkers, ZZP'ers zijn hierin niet meegenomen (zie Regio Zwolle Monitor 2022).

¹⁴ CBS, [dashboard bevolking](#). Westerveld (30,6%), De Wolden (25,4%), Steenwijkerland (23,3%), Hoogeveen (22,6%), Ommen (23,4%), Dalfsen (22,1%), Raalte (23,6%), Olst-Wijhe (23,0%), Heerde (24,4%).

¹⁵ www.leefbarometer.nl

veiligheid in de woonomgeving, dalen. Dit, terwijl het bij het geven van invulling aan een veelheid van transities juist van belang is de maatschappij vast te houden en de betrokkenheid van inwoners waar mogelijk te vergroten. Sociale cohesie heeft bovendien een (vroeg-)signaleringsfunctie en is belangrijk voor het behouden en aantrekken van bewoners in de vitale kernen, wat de leefbaarheid ten goede komt.

- Gezondheid en gezondheidszorg: De regio kampt met het wegvallen van voorzieningen in de kleinere kernen, waaronder ook het zorg- en welzijnsaanbod (bv. huisartsen, thuiszorg). Dit, terwijl mensen juist langer thuis blijven wonen en vanuit huis een beroep willen doen op zorg en ondersteuning in de buurt. De arbeidsmarkttekortingen zetten het systeem en de kwaliteit van het zorgaanbod echter onder druk en deze krapte is niet op te lossen met het aantrekken van meer personeel. Aandacht voor preventie en het anders organiseren van het zorgaanbod is noodzakelijk om de regio vitaal te houden.
- Veiligheid: De ervaren veiligheid in de woonomgeving daalt. Verschraving van het voorzieningenniveau en grotere leegstand in kernen en dorpen in de regio spelen hier een grote rol in. Deze situatie zorgt voor legere straten en leegstaande panden, wat de deur openzet voor ondermijning en andere (openlijker) vormen van criminaliteit. Jongeren hangen vaker op straat en lopen een toenemend risico om betrokken te raken bij criminaliteit. Dit veroorzaakt overlast en geeft buurtbewoners een onveilig gevoel of zij ervaren een inbreuk op hun woon- en leefgenot. Aandacht voor veiligheid in zowel de fysieke omgeving als in de beleving van mensen is van belang voor een vitale regio.

18. Opgave 3: Leefomgeving

- De ligging in de delta van zowel de IJssel als de Vecht en de open verbinding met het IJsselmeer, maken de regio extra kwetsbaar voor klimaatverandering. Hierbij gaat het met name om de uitdagingen rond het watersysteem. De steeds extremer wordende weeromstandigheden veroorzaken op het ene moment een bijzonder hoog waterpeil, waardoor wateronveiligheid ontstaat, en op andere momenten is het waterpeil juist te laag, met grote droogte tot gevolg. In de toekomst gaat dit vaker voorkomen en uit onderzoek is gebleken dat het watersysteem van de regio in 2050 tegen zijn grenzen aanloopt. Dit vraagt om aanpassing van zowel het bebouwd gebied als het landelijk gebied.
- De grenzen aan maakbaarheid en technische oplossingen zijn bereikt. Waar voorheen woningen en bedrijven(terreinen) ontwikkeld werden vanuit de toe te voegen functie (de occupatie laag, bijv. woningbouw), is het nu nodig om te ontwikkelen vanuit de ondergrond. Door het bodem-, water- en natuurlijke systeem leidend te laten zijn, worden ontwikkelingen gerealiseerd die toekomstbestendiger zijn. De grote woningbouwopgave van de Regio Zwolle (50.000 woningen), maakt dat een nieuwe – klimaatadaptieve en natuur inclusieve – wijze van ontwikkelen nog urgenter is geworden.
- De ruimtelijke opgaven (waaronder natuur en klimaatopgave) zijn groot en het aandeel publieke gronden is te klein om alle oplossingen daar te zoeken. Een gemiddelde woonwijk bestaat voor 70% uit particulier gebied en daar moet het verschil gemaakt worden. Vergroten van bewustwording en urgentiebesef en activatie van inwoners en private organisaties hebben daarbij aandacht nodig.

19. Opgave 4: Samenwerking

- Regio Zwolle werkt al sinds 2009 samen in een steeds hechter wordende netwerksamenwerking. De Regio Deal Regio Zwolle I is het vliegwiel geweest voor regionale samenwerking, met name op economie en arbeidsmarkt. Met dank aan Regio Deal Regio Zwolle I is de samenwerking tussen onderwijs, ondernemers en overheid verstevigd en heeft Regio Zwolle een stevig inhoudelijk profiel gekregen. De regio neemt sindsdien steeds meer inhoudelijk en strategische thema's voor haar rekening, wat vraagt om doorontwikkeling van de regionale samenwerking, maar ook de Rijk – Regio samenwerking op basis van een intrinsieke motivatie om samen te werken, vertrouwen in

elkaar te hebben en concrete afspraken te maken. De Meerjarige Agenda 2024-2028¹⁶ is de basis voor regionale samenwerking binnen Regio Zwolle. In de Regio Deal Regio Zwolle II wordt op een aantal van de regionale opgave verder ingezoomd.

- In de regio wordt financiering en dienstverlening op het gebied van ondernemers- en LLO-vraagstukken ontschot ingezet, om succesvolle interventies te realiseren en werknemers en werkgevers effectief en efficiënt van dienst te kunnen zijn. Deze inzet moet vervolgens weer geschot verantwoord worden, wat onnodige uitvoeringskosten meebrengt en waardoor minder ondersteuning aan inwoners en werkgevers geboden kan worden. Om door te ontwikkelen met de regionale LLO aanpak, de Human Capital Agenda Regio Zwolle en regionale aanpak ondernemers-dienstverlening is de regio op zoek naar experimenteerruimte omtrent (meer) ontschot werken. Een aanpak die mogelijk ook voor de ruimtelijke opgaven interessant is.

¹⁶ Regio Zwolle heeft een meerjarige agenda opgesteld voor de periode 2024-2028: Regio Zwolle Stapt Door. Met deze agenda is een strategie geformuleerd om de kwetsbaarheden op het gebied van economie, arbeidsmarkt en ruimte aan te pakken.

Bijlage 2. Aansluiting nationale doelstellingen

Een Regio Deal is een samenwerking tussen Rijk en Regio, waarbij voor de opgaven in de regio wordt gezien welk (nationaal) beleidsprogramma past bij het vraagstuk. Met onderstaande beleidsdoelstellingen zien Rijk en Regio raakvlakken in de Regio Deal Regio Zwolle II:

- Aanpak Ondermijnende Criminaliteit;
- Actieplan Groene en Digitale Banen;
- Beleidslijnen Leven Lang Ontwikkelen (LLO);
- De Kracht van Creativiteit – cultuur midden in de samenleving;
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie;
- Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA);
- Integraal Zorgakkoord (IZA);
- Kamerbrief Bodem- en Watersturend;
- Klimaatfonds;
- Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving;
- Nationaal Deltaprogramma;
- Nationaal Groeifonds;
- Nationaal Plan Circulaire Economie;
- Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG);
- Nationaal Programma Ruimte voor Economie;
- NOVEX;
- Preventie met Gezag;
- Programma Gezonde Leefomgeving;
- Programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (TAZW);
- Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg Ouderen (WOZO);
- Regionale aanpak onderwijsarbeidsmarkt (onderwijsregio's);
- RIVM en Gezonde Leefomgeving Integrale Aanpak;
- Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur.